

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 354/2020
10.09.2020. година
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, судије Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, др Илије Зиндовића и Јасмине Стаменковић, чланова већа, у парничном поступку по тужби тужиоца Предузеће за производњу, трговину и услуге „СТАЈИЋ GROUP“ д.о.о. Београд-Вождовац, чији је пуномоћник Александар Калић, адвокат из ..., против туженог „PRO CREDIT BANK“ а.д. Београд, чији је пуномоћник Весна Јовичић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 896/19 од 05.03.2020. године, у седници већа која је одржана дана 10.09.2020 године, донео је

ПРЕСУДУ

I ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, па се **ПРЕИНАЧАВАЈУ** пресуда Привредног апелационог суда Пж 896/19 од 05.03.2020. године и пресуда Привредног суда у Београду П 5322/18 од 18.12.2018. године и **ПРЕСУЂУЈЕ**:

УТВРЂУЈЕ СЕ да је апсолутно ништава и да не производи правно дејство одредба чл. 1 уговора о кредиту бр. ... од ...2016. године закључен између тужиоца и туженог.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу исплати износ од 18.491,12 динара са законском затезном каматом од 18.08.2016. године до исплате у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове првостепеног и другостепеног поступка у износу од 41.618,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

II ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 22.019,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Београду П број 5322/18 од 18.12.2018 године, у ставу I изреке одбијен је тужбени захтев тужиоца да се утврди да је ништава и да не производи правно дејство одредба чл. 1. Уговора о кредиту број ... од ...2016. који је закључен између тужиоца и туженог, као и да се обавезе тужени да тужиоцу исплати износ од 18.491,12 динара са законском затезном каматом од 18.08.2016. године до

исплате. Ставом II изреке обавезан је тужилац да туженом на име трошкова парничног поступка плати износ од 13.500,00 динара.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж бр. 896/19 од 05.03.2020. године одбијена је као неоснована жалба тужиоца и потврђена пресуда Привредног суда у Београду П број 5322/18 од 18.12.2018 године.

Против пресуде Привредног апелационог суда Пж бр. 896/19 од 05.03.2020. године, тужилац је преко пуномоћника из реда адвоката благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права. Ревизију је изјавио са позивом на одредбу члана 404 ЗПП, ради успостављања правне сигурности у циљу уједначавања судске праксе. Предложио је да ревизијски суд дозволи и усвоји ревизију.

По члану 404. ЗПП („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији, јер су у конкретном случају испуњени услови за примену одредбе чл 404 ЗПП. Потребно је да се размотре правна питања од интереса ради остваривања равноправности корисника финансијских услуга и ради уједначавања судске.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) и утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Тужилац, као корисник кредита и тужени, као давалац су били у уговорном односу по основу Уговора о револвинг кредитној линији од ...2016. године. На основу тог уговора тужилац се обавезао да ће туженом на име трошкова обраде кредита исплатити износ од 1% износа кредита и то тако што ће задржати тако обрачуната средства од износа одобреног кредита. Закључењем уговора тужилац је прихватио одредбу да је упознат са општим условима кредитирања туженог, а у тренутку закључења уговора тужиоцу је уручен план отплате кредита, као и преглед битних елемената отплате кредита и основних података уговора што укључује износ кредита, висину номиналне каматне стопе, рок отплате, ефективну каматну стопу, као и трошкове обраде кредита у износу од 18.491,12 динара.

У овој парници предмет тужбеног захтева обухвата утврђење да је ништава одредба уговора о кредиту којом се успоставља обавеза тужиоца на име плаћања износа од 1% у погледу трошкова обраде кредита, као и враћање датог по таквој уговорној одредби услед последица ништавости.

Нижестепени судови закључују да није ништава одредба уговора о кредиту у делу обавезе тужиоца да туженом на име накнаде трошкове обраде кредита исплати износ од 1% одобрених кредитних средстава задржавањем дела одобрених кредитних средстава. Узимајућу у обзир члан 10, 103, 1065. и 1066. ЗОО, нижестепени судови сматрају да тужени има право да поред камате наплаћује и трошкове обраде кредита, односно да није искључено право банке да поред уговорне камате наплаћује и друге трошкове, при чему је тужилац био упознат са оваквом својом обавезом поводом закључења предметног уговора. Закључују да обавеза тужиоца поводом плаћања трошкова обраде кредита није била неодређена или неодредива, а тужени није имао обавезу да кориснику кредита определи на шта ће се трошкови обраде кредита односити.

Врховни касациони суд не прихвата становиште нижестепених суда.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило који треба да одреди приступ и понашање банке - даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО који обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеност промета. Уговор о кредиту по својој правној природи је посебна врста уговора по приступу. Али, код оваквих уговора слобода преговарања и уговарања није потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, па и средства обезбеђења резултат преговора и уговарања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговора.

Тумачењем члана 1065. ЗОО произлази да приликом закључења уговор о кредиту, није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга. Право банке да обрачунава одређене трошкове поводом закључења уговора о кредиту произлази и из члана 43. Закона о банкама који је важио у време закључења спорног уговора о кредиту, а којим је предвиђена могућност јединственог начина обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга. Ово право банке је прописано и подзаконским актима и то Одлуком Народне банке Србије о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Сл. гласник РС број 65/11). Тако је у тачки 12. наведене одлуке прописано да је банка дужна да кориснику кредита пре закључења уговора

уручи понуду сачињену на одговарајућем обрасцу који обухвата трошкове кредита и висину ефективне каматне стопе, а у тачки 13. је предвиђена обавеза банке да се кориснику кредита уз закључени уговор уручи преглед обавезних елемената уговора на одговарајућем обрасцу који садржи трошкове кредита и висину ефективне каматне стопе. Ефективна каматна стопа израчунава се на основу прописане формуле из тачке 3. Одлуком Народне банке Србије о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Сл. гласник РС број 65/11), а обухвата садашњу вредност свих новчаних токова по основу коришћења финансијских услуга. Иста обухвата номиналну каматну стопу и износ накнаде трошкова које банка обрачунава клијенту који су познати на дан закључења уговора и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о кредиту. Стога, када је корисник кредита упознат са висином ефективне каматне стопе тада је упознат са стварним трошковима закључења и реализације конкретног уговора о кредиту. Ефективна каматна стопа тиме постаје показатељ колико ће тачно износити трошкови једног уговора о кредиту и изражава се у понуди и у плану отплате кредита. Трошкови обраде кредита и пуштања у течај, као и други трошкови банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита или који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава кориснику у току реализације уговора о кредиту могу бити исказани у процентуалном износу и наплаћују се само кроз обрачун ефективне каматне стопе. Произлази да банка има право на наплату трошкова и наплату банкарских услуга, па тако одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана, али само под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима пуштања кредита у течај, а њихова наплата вршена кроз обрачун ефективне камате стопе.

Из претходно наведеног следи да одредба уговора о кредиту која предвиђа трошкове обраде кредита сама по себи није противна принудним прописима, јер она има основ у члану 1065. Закона о облигационим односима. Међутим трошкови обраде кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита. Стога уговарање наплате трошкова обраде кредита у једнократном износу и то задржавање дела средстава из одобреног кредита, а уједно и њиховим укључивањем у ефективну каматну стопу доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке. Уколико је банка саопштила кориснику кредита износ трошкова обраде кредита и колико износи ефективна каматна стопа, тада не може накнадно вршити наплату таквих трошкова изван обрачуна ефикасних каматних стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита.

Имајући у виду претходно наведено основани су ревизијски наводи у делу који се односе на то да се сви приходи банке из уговора о кредиту морају наплаћивати кроз ефективну каматну стопу, док је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

У конкретном случају, тужени је у својству даваоца кредита доставио тужиоцу, као кориснику кредита, преглед битних елемената уговора о кредиту који је укључивао

трошкове обраде кредита исказане кроз ефективну каматну стопу и опште услове пословања, док су у плану отплате кредита биле спецификоване главница, висина камате и накнада од 1%. На тај начин тужилац упознао туженог са висином његових обавеза, а што у том делу правилно закључују и нижестепени судови. Међутим, иако је сам спецификовао начин обрачуна трошкова обраде кредита, тужени је задржао у спорном уговору о кредиту овлашћење да у вези са оваквом накнадом умањи и кредитна средства која је тужиоцу одобрио, односно да изврши наплату трошкова обраде кредита у интегралном износу, супротно условима отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, јер је супротно начелу савесности и поштења прописаног у члану 12. Закона о облигационим односима. Одредба дела члана 1 Уговора о револвинг кредитној линији од ...2016. године која тим поводом везује парничне странке изложена је последицама ништавости, насупрот погрешном закључку нижестепених судова у овом делу. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби спорног уговора о кредиту. Следи да тужилац основано потражује од туженог износ од 18.491,12 динара, као средстава које је тужени задржао из одобреног кредита тужиоцу у складу са одредбом која се односила на накнаду трошкова обраде кредита, све са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима.

Имајући у виду да су нижестепени судови погрешно засновали одлуку о неоснованости тужбеног захтева, преиначена је и одлука о трошковима поступка. У односу на остварени успех у спору тужиоцу применом члана 153, 154. и 163. Закона о парничном поступку припадају укупни трошкови у износу од 41.618,00 динара и то: на име састава тужбе и једног образложеног поднеска износ од 12.000,00 динара, на име приступа на једно одржано рочиште износ од 7.600 динара, на име састава жалбе износ од 12.000,00 динара, према важећој АТ, као и на име судске таксе на тужбу износ од 5.009,00 динара, на име судске таксе на пресуду износ од 5.009,00 динара, према важећој ТТ у време настанка таксене обавезе.

Сходно томе, стекли су се услови за преиначење нижестепених одлука од стране Врховног касационог суда применом члана 416. став 1. Закона о парничном поступку.

Тужиоцу припада и право на накнаду трошкова насталих у ревизијском поступку, применом члана 165. Закона о парничном поступку, па му у складу са одређеним захтевом по том основу припадају трошкови у износу од 22.019,00 динара и то на име састава ревизије износ од 12.000,00 динара, према важећој АТ, као и на име судске таксе на ревизију износ од 10.019,00 динара, према важећој ТТ.

**Председник већа-судија
Бранко Станић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић